

Pons-Altés, J. M. (coord.) (2021). *Didàctica, història, cooperació i justícia social. Reconeixement al doctor Antoni Gavalrà. Publicacions URV.*

JOAN CALLARISA MAS

Universitat de Vic. Departament de Didàctica de les Arts i les Ciències

joan.callarisa@uvic.cat

<https://orcid.org/0000-0002-9501-3247>

Rebut: 25/02/2022 | Acceptat: 16/05/2022

Sintetitzar la història de vida d'una persona amb una llarga trajectòria com és el Dr. Antoni Gavalrà és difícil (sembla una quimera impossible). Això és el que pretén i aconsegueix considerablement aquest llibre.

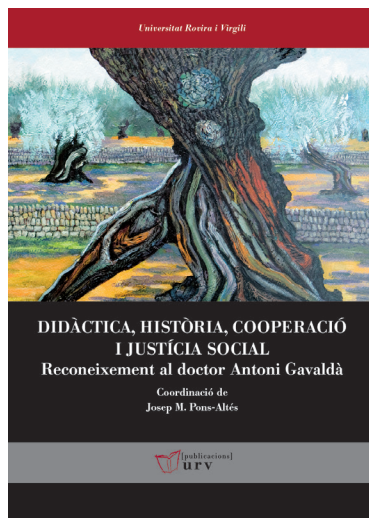
Tal com diu l'inici del llibre en la presentació feta per Josep Maria Pons-Altés —el seu company d'àrea a la universitat aquests últims anys—, l'obra en qüestió és perquè “nosaltres estem orgullosos de reivindicar els moviments i les persones que ens han servit de referent: aquesta és una de les motivacions del llibre” (Pons-Altés, 2021, p. 7); però, evidentment, serveix també per comprendre la seva llarga trajectòria.

Aquest llibre és el merescut reconeixement a una persona com Antoni Gavalrà. Una persona tan polifacètica que ha desenvolupat diferents àmbits durant la seva trajectòria. En aquest llibre s'intenta organitzar-la a partir de tres grans apartats: el Dr. Gavalrà més relacionat amb la història, el que està més relacionat amb la didàctica de les ciències socials, i el més ciutadà i vinculat a la cooperació i justícia social.

L'última part del llibre, “Antoni Gavalrà Torrents: professor i investigador” se centra a fer un repàs a la seva biografia i una selecció de la seva brillant trajectòria i extensa bibliografia. L'apartat de la seva biografia permet entendre aquesta àmplia carrera on explica quatre de les seves facetes. L'àmbit social, amb la implicació en diferents entitats educativo-culturals catalanes i estatals; l'àmbit educatiu i universitari, amb la seva participació en tots els nivells educatius, que van des de l'etapa d'infantil fins a la universitària; l'àmbit de la recerca, on ha impulsat i coordinat diferents grups de recerca i ha dirigit múltiples tesines i tesis, i, finalment,

l'àmbit de la divulgació, on ha destacat per la publicació tant de llibres com d'articles, o per ressenyes de tot tipus d'obres relacionades amb la història, la didàctica o el vessant més cooperatiu.

Figura 1. Coberta de la publicació

El primer gran apartat del llibre està relacionat amb la història. En aquest bloc, hi trobem quatre aportacions per posar en relleu la seva tasca en l'àmbit de la recerca en la història. La primera, a càrrec de Montserrat Duch, amb un títol explícit que ja ens evidencia què tractarà aquest capítol: "Història per formar, història per ensenyar", títol manllevat, tal com reconeix l'autora, d'un curs d'estiu que va dirigir el mateix Antoni Gavalrà (p. 11). En la introducció, Montserrat Duch hi emfatitza l'aportació d'Antoni Gavalrà a la historiografia catalana i la seva aportació en la història social. El capítol es divideix en diferents subapartats on, a partir de la seva formació acadèmica, introdueix la seva recerca, la transferència, les publicacions, la història local, les biografies, la temàtica de la República, la Guerra Civil i el franquisme, per acabar amb el cooperativisme i el moviment social agrari. Una mirada extensa per tal de poder fer una breu síntesi de tota la producció i els diferents àmbits en què Antoni Gavalrà ha intentat fer una història per formar i ensenyar.

El següent capítol és escrit per Ramon Arnabat amb el títol “Sociabilitat i associacionisme” i s’hi explica el concepte d’associacionisme, el que ha suposat per a la Catalunya contemporània a partir de les definicions de la diversitat i la porositat i on destaca la importància que ha tingut Antoni Gavaldà per la tasca de recerca que ha dut a terme durant 35 anys en temes sobre l’associacionisme agrari, com les cooperatives, les societats, els sindicats o les germandats.

En el tercer capítol, Pere Gabriel, a partir del títol “Tot repassant l’obra d’Antoni Gavaldà: com encara la història de la cultura política popular i obrera?”, ens hi fa una anàlisi del que han estat els moviments populars i la cultura del republicanisme a partir de la tasca que ha fet Antoni Gavaldà com a historiador d’aquestes temàtiques que s’ubiquen en el darrer terç del segle XIX i el darrer terç del segle XX i fins a l’actualitat. Les seves aportacions han sabut superar el que a vegades es mal entén per una història local o localista, per saber fer una història local o de barri de gran detall i que permet un gran estudi des de baix en aquesta història contemporània.

Per acabar aquest primer bloc relacionat amb la història, Joan Maria Thomàs ens explica a “Antoni Gavaldà Torrents i el franquisme” com Antoni Gavaldà és un historiador de combat. Atès que ha investigat un període tan complicat com la Guerra Civil i el franquisme, i no ha estat disposat a amagar noms ni fets en una història local on sovint, per no trobar problemes, s’ometen certes informacions. Ell ha analitzat aquest període sobretot a partir de la petita pagesia, els petits propietaris, jornalers, entre d’altres, que sovint van patir abusos dels grans propietaris i especuladors. A partir d’aquí, ha aportat moltes dades i informacions que sovint no havien sortit a la llum pública.

El segon gran apartat del llibre està relacionat amb la didàctica de les ciències socials. És l’apartat més ampli, amb sis aportacions. La primera aportació la fa Josep Maria Pons-Altés amb el títol “Antoni Gavaldà, didàctica de les ciències socials i formació docent: mestratge i compromís” i deixa clara la idea que té Antoni Gavaldà de com han de ser els mestres, tot comentant la necessitat que cal saber què es vol ensenyar i aquest coneixement ha de ser profund (Irigoyen, 2020, p. 12, citat per Pons-Al-

tés, 2021, p. 48). Es fa una visió ràpida de les moltes línies de treball i del compromís amb l'escola, la universitat i la societat que ha tingut l'autor al llarg de la seva dilatada carrera. La segona aportació la fa Roser Batllori a "Reflexions a l'entorn del compromís polític i social del professorat", on, a partir de la reflexió del paper del mestre o professor compromès en l'educació dins la societat i no sent només un engranatge del sistema actual, posa èmfasi en el paper clau que han de tenir les ciències socials, i aposta per recuperar els mestres i professors compromesos i intel·lectuals: "el mestre ha de llegir per ser un petit intel·lectual capaç d'argumentar de manera seriosa les seves actuacions" (p. 64), tal com ha estat sempre Antoni Gavalrà.

La tercera aportació la fa Pilar Benejam, amb un títol tan clar com "Antoni Gavalrà. Acte de reconeixement". En l'article, hi fa una revisió del que han estat els plans d'estudis en la formació de mestre, i en veu les virtuts i els defectes. Aprofita per valorar l'aportació i la tenacitat d'Antoni Gavalrà en aquest àmbit, on sempre ha defensat el coneixement en profunditat d'una matèria. Tal com diu Benejam, "els mestres que tenen un bon coneixement d'una matèria saben el que és bàsic i preparen els alumnes per continuar aprenent tota la vida" (p. 66). La següent aportació la fa Francesc Xavier Hernández-Cardona, amb el títol "La didàctica de la història i la geografia de Catalunya i la formació de mestres", on fa una visió des dels inicis de les escoles normals el 1840 de com ha estat l'ensenyament de la geografia i la història. Fent aquest llarg recorregut, l'autor demostra com —exceptuant l'època de l'Escola Nova— cada cop aquestes dues matèries tenen menys importància en la formació dels mestres, com en l'actualitat, que arribem amb greus mancances per part de l'alumnat de magisteri, que no en té un coneixement òptim. Tot seguit, trobem l'aportació de Montserrat Martí, amb "La formació continuada, l'impuls per ser millors", on ens explica la seva vinculació amb Antoni Gavalrà i la seva visió de mestra. Explica com Gavalrà la va marcar en els seus inicis com a mestra fent-li veure la importància de la formació continuada en els mestres, de manera que ho ha aplicat fins l'últim any abans de jubilar-se. Posa èmfasi en com ha de ser una mestra i què ha de transmetre i en el fet que per aconseguir-ho necessita aquesta formació contínua per-

què “una bona mestra ha de formar els alumnes en competències per a la vida” (p. 78). I l’última aportació d’aquest bloc la fa Montserrat Oller, amb “La pràctica reflexiva o com superar el dilema teoria-pràctica”, en què fa una reflexió en la importància de poder “casar” la teoria i la pràctica a l’aula. A partir de les reflexions d’autors com Schön, Dewey i Perrenoud, destaca la importància de les pràctiques de l’alumnat de magisteri i el fet d’aprendre a ser reflexius amb la seva tasca, de manera que en el futur sà-piguen ser uns docents reflexius i deixar la zona de confort per exigir-se la millora en la seva pràctica.

El tercer apartat del llibre està relacionat amb el que s’anomena “Ciutadà Gavaldà”, on s’analitza el vessant més de cooperació i justícia social que ens indica el títol del llibre.

El primer apartat d’aquest bloc l’escriu Josep Santesmases, amb el títol “Antoni Gavaldà, la implicació social com a raó de vida”, i hi fa una extensa explicació de la implicació d’Antoni Gavaldà a partir de l’Institut d’Estudis Vallencs, la Coordinadora de Centres d’Estudis de Parla Catalana i l’Institut Ramon Muntaner. Desgrana l’activitat que ha desenvolupat l’homenatjat tant en les juntes d’aquests organismes com historiogràfica de la zona de Valls i l’Alt Camp, i fa èmfasi en els centres d’estudis, el sector agrari i el món cooperatiu. Tal com diu Santesmases, hi dona peu la condició de venir de família de pagès, on el treball sempre és la raó d’estat (p. 107). La següent aportació la fa Jesús Mestre, amb el títol “Antoni Gavaldà i els *Plecs d’Història Local*”, on, a partir de la història de la revista *Plecs d’Història Local*, desgrana l’activitat duta a terme per part de Gavaldà en la coordinació, la redacció d’articles i l’organització de congressos d’història local relacionats amb la revista. També explica la seva participació en la creació de la Coordinadora de Centres d’Estudis de Parla Catalana. El tercer apartat porta per títol “Unes paraules per a l’Antoni des de la Fundació Roca Galès”, escrit pel patronat de la fundació. S’hi explica la importància del cooperativisme i els seus valors en l’ensenyament, tot explicant parts de la seva vida en aquest àmbit. “Per l’Antoni, el cooperativisme és important per ensenyar i aprendre, i és un instrument clau per a la didàctica de les ciències socials i per a la didàctica en general, perquè sense la cooperació la humanitat segurament no existiria” (p. 116).

El quart apartat porta per nom “Compromisos compartits”, a càrrec de Mercè Renom, que explica la seva vinculació amb Antoni Gavalrà en l'àmbit dels centres d'estudis locals, i remarca un cop més la importància en la creació de la Coordinadora de Centres d'Estudis de Parla Catalana i on destaca la importància d'Antoni Gavalrà per haver vinculat els estudis locals i de territori amb la docència a les escoles i instituts.

L'últim apartat d'aquest bloc, “Historiadors i pagesos”, escrit per Pep Riera, fa balanç del que ha estat la pagesia i el seu associacionisme a partir del que era la Unió de Rabassaires fins a la Unió de Pagesos. Amb una visió també del trist panorama que hi ha actualment en el món de la pagesia, i amb la defensa que els historiadors no han de ser neutres ni asèptics si volen fer pedagogia de resultats obtinguts tal com sempre ha fet Antoni Gavalrà.

El llibre acaba amb la seva biografia i una selecció de l'extensa bibliografia escrita, tal com s'explica al principi de la ressenya.

Un bonic epíleg del llibre seria la publicació de la lliçó final que Antoni Gavalrà va pronunciar en l'acte de presentació, una lliçó de vida on va aportar tota la seva expertesa en els diferents àmbits que ens descriu el llibre.

Referència bibliogràfica

- IRIGOYEN, A. (2020). “Entrevista a Antoni Gavalrà”. *Comunicació Educativa*, 33, 7–28. <<https://doi.org/10.17345/comeduc20207-28>>.
- PONS-ALTÉS, J. M. (coord.) (2021). *Didàctica, història, cooperació i justícia social. Reconeixement al doctor Antoni Gavalrà*. Publicacions URV.